

Değerler ve Çıkarlar Arasında “Sıkışmışlık”: Suriyeli Mülteciler Örneği Üzerinden Avrupa Birliği’nin Mülteci Politikasına Gerçekçi Bir Yaklaşım

Bülent Akkuş*

“Coğrafya, belli bir çerçeveye sunar; fakat Avrupa’nın sınırlarını çizen şey değerlerdir. Genişleme, Avrupa için bir değerler yayma meselesidir; en temel değerler ise özgürlük ve dayanışma, hoşgörü ve insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğüdür.” (Rehn, 2005)

Bir “ideal” öncelikle fikirler ve değerler bütünüdür; ifade eder; o ideali gerçekleştirmek de büyük bir iddidir. İdealin gerçekleştirildiğini iddia etmek ise tarihe bir meydan okumayı, sıfırı bir yapmayı, bir şeylerin değiştirildiğini deklare etmeyi ifade eder. Avrupa Birliği (AB), bu noktada, tarihin karşımıza çıkardığı en büyük ideallerden birisidir. Ancak bu tip meydan okumaların, iddiaların ve deklarasyonların ne kadar kalıcı ve gerçekçi olduğunu anlamak için tarihin sınavlarına tabi tutulmaları gerekir. Bu, zamanın o “ideal”e karşı meydan okumasıdır. Bir iddia, zamanın getirdikleri tarafından sınanır. Bir ideal, fikir olarak güzel, etkili ya da vizyoner olabilir. Ancak sadece bu sınava karşı ayakta kalabilen ideallerin gerçekliğinden ve kalıcılığından söz edilebilir. Bugün Avrupa’nın karşı karşıya olduğu durum, bu sınavın kendisidir. Tarihsel süreçte, her iyi ve olumlu şeyin başı olarak görülen ve ondan çok şey beklenen “Batı medeniyeti”ne¹ atfedilen nitelikler, tüm dünyada “kabul gören” ve ulaşılmak istenen “Batı standardı” olgusunun yerleşmesine olanak sağlamıştır. (Mert, 2007) Fakat son dönemde

uluslararası alanda meydana gelen ve Avrupa devletlerini de direkt veya dolaylı olarak etkileyen gelişmeler karşısında kıta devletlerin izledikleri politikalar, batı medeniyetinin temeli olarak görülen değerlerden bahsetmeyi giderek zorlaştırmaktadır. 21. yüzyılın başlangıç günü olarak nitelenebilecek olan 11 Eylül ve bunu izleyen Afganistan ve Irak işgalleriyle tüm dünyada yapılan bu tür sorgulamalar, Suriyeli mülteciler konusuyla zirveye ulaşmıştır. Nitekim son dönemleri ekonomik kriz, terör ve radikalleşme gibi önemli problemlerle boğuşarak geçiren Avrupa’da, bu problemlere mülteci krizinin de eklenmesi Avrupa’nın siyasi toplumsal dengesini ciddi şekilde sarsmıştır. (Toğuşlu, 2016)

Bu, Avrupa için ciddi bir soruna işaret etmektedir çünkü bu durum, aynı zamanda birliğin bir geleceğinin olup olmayacağına dair sürekli var olagelmeye tartışmaların daha da hararetli bir şekilde tekrar gündeme gelmesine yol açmıştır.

Hâlihazırda kendi iç meselelerinden kaynaklanan sorunlarla mücadele etmekte zorlanan Avrupa, Ortadoğu’da, özellikle Suriye’de yaşanan gelişmeler sonucunda ortaya çıkan mülteci hareketinin kıtaya dayanmasıyla çok daha zorlu bir süreçle karşı karşıya kalmıştır. Suriye’de yaşanan çatışmalar sonucunda milyonlarca kişi başta Türkiye, Lübnan

*İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Doktora Öğrencisi

ve Ürdün olmak üzere komşu ülkelere sığınmıştır. Söz konusu mültecilerin daha iyi bir yaşam için bu ülkeleri de geçerek Avrupa kıtasına girme arzuları ve bunu aktif olarak gerçekleştirmek için yola çıkmaları mülteci sorununun Avrupa'nın gündemine taşınmasına, mülteci sorununun Avrupa'nın bir sorunu haline gelmesine yol açmıştır.

Avrupa'nın krizlerle mücadele etmedeki etkisizliği ve hayatta kalmak için fazla seçenekleri olmayan mültecilere karşı izlenen politika, sorunun yeni bir boyut kazanmasına yol açmıştır. Mülteci krizinde, Avrupa'nın mültecilere yönelik izlediği politikalar kıtanın kendi değerleriyle yüzleşmesine neden olmaktadır. Özellikle İslam söz konusu olduğunda ırk ve din temelinde ayrımcılığı yasaklayan 1951 Birleşmiş Milletler Cenevre Komisyonu'nun öngörülerine uymayacak şekilde Avrupa, kültürel çoğulculuk olgusundan korkmakta ve buna aykırı politikalar izlemektedir. Nitekim günümüzde yaşanan göç krizinde, başta Slovakya Başbakanı Robert Fiko olmak üzere Doğu Avrupa ülkeleri yöneticileri sadece Hıristiyan göçmenlerin kabul edilmesi yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır. Macaristan Başbakanı Victor Orban, mültecilerin Avrupa'nın Hıristiyan köklerini ve Avrupa değerlerini tehdit edeceğini ifade ederken; Bulgaristan hükümeti ise Müslüman mültecilerin ülkeye kabul edilmesinin ülkenin demografik yapısında sorunlara neden olacak değişimlerin meydana gelmesine neden olacağını ifade etmiştir. (Diler, 2015) İslam ve göçmen karşıtlığıyla bilinen Pegida gibi siyasi hareketler de mültecilerin Batı toplumunu İslamlaştıracağını dile getirmişlerdir. Bu tür siyasi hareketler, Müslüman mültecilerin kıtada suç oranının artmasına neden olacağını dile getirmektedirler.

Nüfusları gittikçe yaşlanan ve genç iş gücüne muhtaç olan birçok Avrupa ül-

kesi, göçler sayesinde orta ve uzun vadede bu sorunlarına çözüm yaratabilecek bir süreçle karşı karşıya olmalarına karşın, söz konusu mültecilerin kimliği bunun önüne geçmektedir. Bu da Zeynep Atikkan'ın deyişiyle, Avrupa'nın mülteci sorunuyla tavan yapmış zorlu bir "olgunluk sınavı"ndan geçişini ifade etmektedir. (Diler, 2015)

Krizin ortaya koyduğu diğer gerçeklikse, ekonomik krizde de görüldüğü gibi ulusal çıkarların Avrupa çıkarlarından önce geldiğidir. Söz konusu krizlerde, Avrupa'nın ekonomisi güçlü ve bundan dolayı da birlik için kilit noktada olan ülkeleri ile birliğin diğer ülkeleri arasında ciddi anlaşmazlıklar ortaya çıkmaktadır. 2008 yılında başlayan ekonomik krizde Avrupa, "Kuzey-Güney" ekseninde ayrılmış ve kıtanın kilit devleti olan Almanya, birlik olmanın gerekliliklerini yerine getirmeyen Güney ülkeleriyle ciddi sorunlar yaşamıştı. Günümüzde, mülteci krizinde de Almanya, sorumluktan kaçan Macaristan, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya gibi Batı, Orta ve Doğu Avrupa ülkeleriyle ciddi mücadeleler vermektedir. (Diler, 2015) Nitekim birçok konuda anlaşmazlık içerisinde olan kıta devletleri, mülteci krizinde de iki kutba ayrılmış durumdadır. Mültecilerin AB'ye kabulünü öngören görüş, mültecilerin belirlenecek kotalara uygun olarak üye ülkelere dağıtılmasını savunurken; mültecileri Avrupa değerleri, ulusal sınırlar ve toplumsal güvenlik için tehdit oluşturduğunu öngören görüşse mültecilerin kabul edilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Avrupa Komisyonu Başkanı Jean Claude Juncker'in ortaya koyduğu ve 160 bin mültecinin AB ülkeleri arasında paylaşılmasını öngören "zorunlu kota sistemi"ne karşı ortaya konan görüşler bu ayrışmayı net olarak ortaya koymuştur. Mültecilerin Avrupa'daki ilk durakları olan Yunanistan, Macaristan ve İtalya'daki mültecilerin birliğin diğer ülkelerine dağıtılma-

sı öngören bu sistem, daha önce 800 bin göçmeni topraklarına kabul edeceğini açıklayan Almanya tarafından da destek görmüştür. Nitekim tasarı Avrupa Parlamentosundan da kısa sürede geçmiştir. Bu gelişmelere karşın, başta Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Slovakya, Romanya gibi Doğu Avrupa ülkeleri bu tasarıya karşı çıkmışlardır. Söz konusu “muhalif” ülkeler, bu konuda herhangi bir zorlamayı kabul etmeyeceklerini ve konuya ilişkin her devletin kendi kararını alması gerektiğini vurgulamışlardır. (Werkhauser, 2015) İngiltere ise zorunlu kota sisteminin dışında yer almayı tercih ederek beş yıllık süreçte sadece 20 bin mülteci kabul edeceğini açıklamıştır. (Traynor ve Kingsley, 2015)

Kıta ülkeleri arasında yaşanan bu keskin görüş ayrılıkları, Angela Merkel’in vurguladığı gibi mülteci krizini Avrupa için “euro ekonomik krizinden daha ciddi bir sorun oluşturan” (Nougayrede, 2015) bir mesele haline getirmiştir. Başka bir deyişle, mülteci sorunu, günümüzde, Avrupa kıtasının önünde çözüm bekleyen en büyük meseledir. Tarihsel süreçte maruz kaldığı her göç ve mülteci dalgasında böyle bir meydan okumayla karşı karşıya kalan ve bu süreçlerde başarılı sınavlar vermeyen Avrupa’nın günümüzde mülteci krizinde de başarılı bir sınav verdiğini söylemek pek de gerçekçi olmayacaktır.

Nitekim mültecilerin içinde buldukları durumlar, belirli dönemlerde onlara karşı vicdani değerlerin oluşmasına olanak sağlamasına karşın mültecilerin kıtaya kabul edilmesinin ilerde ortaya çıkarabileceği sorunlar, mültecilerin kıtaya uyum sağlamaları sorunu kıta devletlerinin mültecilere yönelik “vicdani olmayan” ama siyasal gerçekçi kuramın varsayımlarıyla uyumlu politikalar izlemelerine yol açmaktadır. Özellikle, Kasım 2015 tarihinde Paris’te yaşanan saldırılardan sonra Avrupalı devletler,

mültecileri topraklarından uzak tutmak için her şeyi yapmaya başlamışlardır. Saldırganların Müslüman kimlikleri ve Suriye’de eğitim almaları kıta devletlerinin sınır ve kimlik kontrollerini sıklaştırmalarına, birçok devletin yeni gelecek mültecilere kapılarını kapatmalarına neden olurken; Avrupa idealinin temel dinamiklerinden biri olan Schengen’in de ciddi şekilde sorgulanmasına yol açmıştır. Nitekim Fransa, saldırıların akabinde Schengen’den geçici olarak çıktığını deklare etmiştir. Mültecilerin yoğun bir şekilde Avrupa’ya yoğunlaşması üzerine birçok ülkenin Fransa’nın yolundan giderek sınır kontrollerini arttırması bir anlamda Avrupa’da sınır kontrollerini kaldıran Schengen’in ruhunu sarsmışlardır. Nitekim bunun bilincinde olan Angela Merkel, Schengen’in Avrupa için önemini vurgulayarak sistemin korunması için Schengen’in gerekli olduğunu ifade etmiştir. (“Merkel: Bunu Başarabiliriz”, 2015)

Kıta ülkeleri Avrupa’nın mülteciler için cazipliğini minimize etme noktasında politikalar izlemektedirler. Bu politikalar, mültecilerin güvenliğini tehlikeye atan, Avrupa’nın değerleriyle uyumsuz politikalarlardır. Mültecilerin oluşturduğu tehlikenin farkına varan kıta ülkelerinin güvenlik temelli ortaya koydukları politikalarına en önemli örnek birisi İtalya’dır. Ekim 2015’te sınırlarında 365 mültecinin ölmesinden sonra mültecileri arama ve kurtarma amacıyla “Mare Nostrum (Bizim Deniz)” operasyonunu başlatan İtalya, süreç içerisinde başta İngiltere olmak üzere diğer kıta devletlerinin bu uygulamanın mültecileri Avrupa’ya gelmek için teşvik ettiğini ve son verilmesi gerektiği vurguları nedeniyle uygulamayı Kasım 2014’te sona erdirmiştir. Mültecilerin güvenliklerini sağlama amacıyla İtalya önderliğinde ortaya konan Mare Nostrum operasyonunun yerini, AB’nin bünyesinde devletlerin sınır güvenliği-

ni temel alan "Triton" operasyonu yer almıştır. AB'nin ortak bir mülteci politikası hedefinin bir yansıması olarak sunulan Triton operasyonunun bütçe, personel ve ekipmanının Mare Nostrum'a göre daha az olduğu ve uygulamaları dikkate alındığında mültecilerin güvenliğinden çok devletlerin sınırlarının güvenliğini önemseydiği söylenebilir. (Bayraklı ve Keskin, 2015: 14) Nitekim bu dönüşümün sonuçları ve Triton operasyonunun başarısızlığı kısa sürede ortaya çıkmaya başlamıştır. 19 Nisan 2015 tarihinde Akdeniz'de mültecileri taşıyan teknenin batması üzerine 800'ü aşkın mülteci hayatını kaybetmiştir. Buna karşın, AB Triton operasyonunu sürdürmeye devam etmiştir ve sadece bütçesini, personel sayısını ve ekipmanını artırmıştır. (Bayraklı ve Keskin, 2015: 15) Avrupa'nın kıtaya gelmek isteyen mültecileri engellemek yönünde izlediği politikaların yanında kıtaya gelmiş olan mültecilere karşı nasıl bir politika izleyeceği de kıtanın önündeki en önemli zorunluluklardan birisidir. Suriyeli mültecilerin yanında başta Irak ve Afganistan olmak üzere birçok yerden mülteciyi barındıran Avrupa'da bu kişilerin Avrupa'ya nasıl entegre edilecekleri, Avrupalı değerleri sahiplenip sahiplenmeyecekleri, toplumsal hayata uyum sağlayıp sağlamayacakları gibi

konular yönetimlerin çözüm bulması gereken temel sorunlardır. Mültecilerin kıta ülkelerinde neden oldukları olaylar, onlara yönelik ciddi önlemlerin alınmasına yol açmaktadır. Mültecilerin Avrupa için "makul insan" haline getirilmesi için devletler farklı politikalar izlemektedirler. Almanya'nın Münih kentinde mültecilerin karıştığı taciz olayı nedeniyle mültecilere kadınlara nasıl davranmaları gerektiğiyle ilgili eğitimin verilmesi dillendirilmiştir. Norveç, mültecileri kadınlara karşı kibar davranılması, kadının erkekle eşit olduğu, evlilik durumunda dahi sekse zorlanamayacakları, eşcinselliğin normal olduğu gibi konularda eğitmektedir. Belçika, benzer konularda sığınma merkezlerinde kurslar açmıştır.

Danimarka, göçmenlerin ellerindeki belli bir miktardan fazla paraya ve değerli eşyalara el koymaya başlamıştır. Galler'de gelen mültecilerin para ve değerli eşyalarına el koymanın yanında mültecileri takip edebilmek amacıyla onlara bileklik takılmaktadır. Kabul ettiği mültecilerin kollarına numaralar yazan (Keating, 2015) Çek Cumhuriyeti'nde Cumhurbaşkanı Milos Zeman, ırkçı partilerin kullanmış olduğu söylemlerle göçmen karşıtı mitinglere katılmıştır. (Toğuşlu, 2016) Kıtada mülteci krizinde

en çok etkilenen ülke olan Macaristan, sınırlarına dikenli teller örerken; birçok kıta ülkesi de Avrupa Sığınmacılık Yasası'nın öngörülerine aykırı bir şekilde hareket ederek mültecilere karşı ırkçı ve ayrımcı bir tutum izlemektedir. 800 bin göçmeni topraklarına kabul edeceğini açıklayan Almanya'da hükümet, söz konusu ikinci kutup ülkeleriyle anlaşamamasının yanında ülke içi muhalefetin artması ve bunun oy oranlarına net olarak yansımaları sonucunda ilk başta izlemiş olduğu "açık kapı politikasından" vazgeçmiştir. Nitekim sorunu tek başına üstlenmek istemeyen Almanya da Eylül 2015'ten itibaren sınır kontrollerine başlamıştır. Geline nokta, kıta ülkeleri bir birlik olmanın gereğini yerine getirip ortak bir tavır sergilemek yerine her devletin kendisini bu süreçten en az zararlı kurtarmak için çabaladığı bir süreç söz konusudur.

İdeal ile Gerçeklik Arasında Avrupa Birliği

Avrupa Birliği'nin karşılaştığı sorunlar karşısında yaşadığı ayrışmalar, ulus-ötesi bir devlet niteliğinin kazandırılması "hedeflenen" örgütün bir birlikten, ittifaktan öteye gitme şansının çok zor olduğu görülmüştür. Nitekim Avrupa, bir devlettten çok ortak bir tarih ve kaderi paylaşan insanlardan oluşan bir bölgedir; AB de egemen devletler arasındaki bir ilişki sistemidir. Birliğe üye her devletin çıkarlarına uygun şekilde hareket ettiği kıtada, George Friedman'ın deyişiyle, "Milliyetçilik de tarih de, henüz Avrupa'da ölmemiştir." (Friedman, 2010: 29) Nitekim Avrupa'nın mülteci krizinde ortak hareket etmesinin önemi vurgu yapan Angela Merkel, aksi bir durumun AB'ye zarar vereceğini ifade etmektedir. Merkel'in deyişiyle mülteci krizi Avrupa'nın tarihi bir "liyakat sınavı"dır. ("Merkel: Bunu Başarabiliriz", 2015)

Ekonomik krizde olduğu gibi mülteci

krizinde de Avrupalı devletlerin çoğunun alınan kararlara sıcak bakmaması ve söz konusu devletlerin kamuoylarında da mültecilere yönelik tepkilerin oluşması yaşanan krizin yeni bir boyut kazanmasına yol açmıştır. Kriz karşısında devletlerin alınan politikalara uymaması, sorunlar karşısında ancak tek ses olarak varlığını sürdürebilecek olan birliğin ruhuna aykırı düşmektedir. Bu, bir "Avrupa kimliği" yaratma amacıyla ortaya konan AB'nin ulus-devletlerin çıkarları karşısındaki yenilgisini ifade etmektedir. Başka bir deyişle, bu durum, Avrupalı devletlerin ve halkların ortak bir kader noktasında birleşmeye pek de gönüllü olmadıklarını ifade etmektedir. Aksine, gelişmeler karşısında her devletin kendi sınırlarını koruma yönünde politikalar izlemesi ve halkın buna yönelik desteği Avrupa'da ulus-devletin direnişinin göstergesi olarak okunabilir. Meydana gelen her krizde devletler izledikleri politikalarla bunu açıkça ortaya koyarken; bu durumlar, Friedman'ın deyişiyle, Avrupa'nın zihin yapısında var olan bir çelişkiyi ortaya koymaktadır. (Friedman, 2010: 29) İki dünya savaşına yol açarak Avrupalıların güvensizlik hissine sürüklenmesine neden olan "milliyetçi dürtüler", Avrupalıların daha barışçıl bir yaşam yönünde adımlar atmasına yol açmıştır. Bunun sonucu olarak ortaya çıkan AB, belki bir Avrupa kimliğinin ortaya çıkmasına olanak sağlamıştı ancak ulusal kimliklerin ortadan kalkmasına, hatta ulusal kimliklerin Avrupa kimliği karşısında ikincil bir kimlik konumuna geçmesine yol aç(a)madı. Başka bir deyişle, Avrupa kimliği her zaman ulusal kimliklerin gölgesinde ikincil bir kimlik olmuştur. Bunun temel nedeni, Avrupalıların yüzyıllardır uğruna mücadele ettikleri "ulusal egemenlik" ilkesinden vazgeçmek istememeleriydi. Friedman'a göre, Avrupalılar ya birbirlerinin kaderlerini paylaştıklarına gönülden inanmamaktadırlar ya da Avrupa'nın geri kalanına

askeri açıdan güven duymamaktadırlar. (Friedman, 2010: 29) Nitekim uzun bir anayasa yapılmasına karşın gerek iyi bir yönetim sisteminin oluşturul(a) mamış olması gerek devletlerin süreci netleştirmek yönünde adımlar atmakta gönülsüz davranmaları Avrupa milletlerinin egemenliklerine dokunul(a) mamasına yol açarken; aynı zamanda AB Anayasası'nın bir anayasadan çok bir antlaşma metni olarak kalmasına neden olmuştur. (Friedman, 2010: 29)

Esasında, bu "idealleştirilmiş" Avrupa imgesine eleştirel bakıldığında bu durum pek de şaşılacak bir durum olarak görülmemelidir. Nitekim Avrupa'nın tarihi bir anlamda milletler tarihidir. (Friedman, 2010: 29) Tarihsel süreç göz önünde bulundurulduğunda, halkların aidiyetlerini kendi milletleri üzerinden tanımlamaları Avrupa'da daima vuku bulmuştur. Bu süreci "törpülemenin" bir yansıması olarak ifade edilebilecek olan AB de esasında "iyi niyet" göstergisiyle atılan adımların ortaya çıkardığı bir örgüt olmaktan öte koşulların zorunluluğunun ve korkunun bir eseridir. Bu zorunluluğa işaret eden Zbigniew Brzezinski, yüzyıllar boyunca süren sömürgeci yayılma ve kıtada muhalif güçlerin birbirleriyle giriştikleri ve büyük acılara neden olan çatışmalar, demografik, ekonomik ve siyasi-askeri açıdan kıtaya ciddi zararlar verirken; aynı zamanda Avrupa'nın uluslararası sistemdeki etkinliğini zayıflatmıştır. Nitekim AB'nin ilk dönemi, bir anlamda bir Avrupa Topluluğu oluşturmak idealinden çok uluslararası sistemde etkinliğini yitiren Avrupa'nın ulus-devletlerini kurtarmayı ifade eder. (Bajrektarevic, 2015: 24)

20. yüzyılın ilk yarısında yaşanan aşırı-milliyetçiliğe tepkinin ve Avrupa'da savaş sorununu çözme arzusunun bir eseri olan AB, umulanın aksine ulus-devlet olgusunun temel öğelerini arka planda bırak(a) mamıştır. Nitekim

ulus-devletin doğum yeri ve bu yönde önemli süreçlerden geçmiş olan Avrupa'nın devletlerinin aynı olguyu ortadan kaldıracak yönde politikalar izlemesini beklemek de pek gerçekçi değildir. Bu durum, ekonomik alanda görece bir birliktelik oluşturabilen Avrupa devletlerinin dış politika ve ulusal savunma alanları söz konusu olduğunda ortak bir politika izleyemedikleri durumuyla açıkça ortaya konmaktadır. Söz konusu alanlarda, devletler ortak bir politika belirleyememekte; çoğu zaman birbiriyle çelişen adımlar atmaktadırlar. Devletler, bu alanlarda, karar alma sürecini bir başka devletle paylaşmayı kabul etmemekte; ulusal egemenliklerinden vazgeçmemektedirler. (Friedman, 2010: 29)

Uluslararası sistemin görece istikrarlı ve kıtanın ekonomik açıdan da iyi olduğu dönemlerde kıtada, Avrupalı kimliği ile ulusal kimlikler arasında görece bir uyuşmanın olduğu görülmektedir. Ulusal kimliklerin Avrupalı kimliğiyle eş değer görüldüğü bu dönemlerde, var olan görece müreffeh ortam üst kimlik ve alt kimlikler arasında çelişkilerin ortaya konmasını engellemiştir. (Friedman, 2010: 29) 2008 yılında yaşanan küresel ekonomik kriz ve Suriye mültecileri krizi ulusal çıkarlar ile Avrupa'nın çıkarlar arasındaki farklılıkların net olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır. Nitekim bu durum, karşılaşılan sorunlar karşısında AB'nin tek sestem hareket etmesinden çok her devletin kendi çıkarlarını göz önünde bulundurarak hareket etmesidir. Bu durum, sorunlar karşısında Avrupa'nın etkisiz kalmasına yol açarken birliğin geleceğinin sorgulanmasına da neden olmaktadır.

Karamsar Bir Sonuç

20. yüzyılın ilk yarısında iki dünya savaşına ev sahipliği yapmış olan Avrupa, yüzyılın ikinci yarısında korkunun ve koşulların zorunluluğunu çerçevesinde

daha barışçıl bir bölge olma yönünde ilerlemiştir. Bu noktada, kıtanın üç büyük gücünün etkileşimleri önemlidir. Savaşların zıt kanatlarında yer alan Fransa ve Almanya'nın kıtanın ekonomik ve siyasi meselelerinde birbirlerini kabul etmeleri ve kıtanın diğer büyük gücü olan İngiltere'nin bu durumu kısmen kabul etmesiyle oluşan süreç (Friedman, 2010: 29) esasında "yalancı bir baharı" ifade etmekteydi.

Nitekim "Eski Dünya"nın tarihte oluşturduğu en "ideal" birliklerden biri belki de en vizyon sahibi olan birliği, yeni dünyanın yeni sorunlarıyla her geçen gün meydan okumalarla karşılaşmaktadır. Bu sorun ve krizlerin şiddeti, birikimi, yoğunluğu ve etkileme dereceleri birliğin ideal değerleri, vizyonu, misyonu ve politik duruşuyla bu meydan okumalara cevap verme kapasitesi ile alakalıyken; bu noktada Avrupa'nın temel sınavı aslında dışarıya değil içeriye karşı verdiği sınavdır. Çünkü öne sürdüğü tüm değerleriyle Avrupa'nın bir birlik olabilmesi, bu sorun ve krizlerle baş edebilmesinin ön koşuludur. Sorunların ve krizlerin olmadığı bir dünya zamanı hiç var olmamıştır. Yarının ne getireceği ise büyük oranda öngörülemez niteliği taşımaktadır. Ancak arka arkaya tüm samimiyet, liyakat ve tutarlılık sınavlarından kalan bir "Birlik" için yola bir birlik olarak devam etmemenin de bir seçenek olduğunu öngörebilmek için kâhin olmaya gerek yoktur. Bu yüzden mülteci sorunu sadece dışardan gelip Avrupa'yı etkileyen bir sorun değil; doğrudan bir Avrupa sorunudur. Ve sorundan kaçınmak tam anlamıyla mümkün olmamıştır; hiçbir zaman da çözüm getirmemiştir. Nitekim özgürlükler, hukuk, insan hakları, adalet gibi değerlerin "temsilcisi" olan Avrupa'nın, günümüzde karşılaştığı mülteci krizi karşısında temel değerleri ciddi bir şekilde sarsılmakta, birliğin varlığına tehdit oluşturmaktadır. Başka bir deyişle, söz

konusu süreç, Avrupa idealinin aşınmasına, Avrupa'nın savunduğu değerlerin ortadan kalkmasına yol açmaktadır.

Kaynakça

Bajrektarevic, Anis H., "Avrupa Birliği: Yeni Bizans veya Gücü Azalan Roma", *Turquie Diplomatique*, İstanbul, Sayı 78, Temmuz 2015, s. 24.

Bayraklı, Enes ve Keskin, Kasım, "Türkiye, Almanya ve AB Üçgeninde Mülteci Krizi", *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, Ankara, Sayı 143, Kasım 2015, ss. 1-32.

Diler, Fatih Gökhan, "Avrupa'da Artık Hiçbir Şey Eskisi Gibi Olmayacak", *Agos*, 21 Eylül 2015, (Çevrimiçi) <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/12817/avrupada-artik-hicbir-sey-eskisi-gibi-olmayacak>, (Son Erişim Tarihi ve Saati: 28 Şubat 2016, 14:32).

Friedman, George, "AB, Milliyetçilik ve Kader: Avrupa Bir Daha Bir Araya Gelemeyecek", *Turquie Diplomatique*, İstanbul, Sayı 17, Haziran 2010, s. 29.

Keating, Joshua, "Here's Why Eastern Europe is So Much More Antagonistic to Syria's Refugees than Western Europe", 14 Eylül 2015, (Çevrimiçi) http://www.slate.com/blogs/the_slatetest/2015/09/14/here_s_why_eastern_europe_is_so_much_more_antagonistic_to_syria_s_refugees.html, (Son Erişim Tarihi ve Saati: 28 Şubat 2016, 23:43).

"Merkel: Bunu Başarabiliriz", *Deutsche Welle Türkçe*, 14 Aralık 2015, (Çevrimiçi) <http://www.dw.com/tr/merkel-bunu-ba%C5%9Farabiliriz/a-18916979>, (Son Erişim Tarihi ve Saati: 27 Şubat 2016, 12:03).

Mert, Nuray, "Batı Standardı", 15 Şubat 2016, *Radikal*, (Çevrimiçi) <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/nuray-mert/bati-standardi-805989/>, (Son Erişim Tarihi ve Saati: 29 Şubat 2016, 17:23).

Nougayrede, Natalie, "Angela Merkel is Right: The Migration Crisis Will De-

fine This Decade”, The Guardian, 21 Ağustos 2015, (Çevrimiçi) <http://www.theguardian.com/commentisfree/2015/aug/21/angela-merkel-migration-crisis-europes-biggest-challenge>, (Son Erişim Tarihi ve Saati: 4 Mart 2016, 22:39).

Rehn, Olli, “AB Bir Değerler Birliğidir”, 10 Ocak 2005, Financial Times, (Çevrimiçi) <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=139867>, (Son Erişim Tarihi ve Saati: 1 Mart 2016, 17:23).

Traynor, Ian, ve Kingsley, Patrick, “EU Governments Push through Divisive Deal to Share 120,000 Refugees”, The Guardian, 22 Eylül 2015, (Çevrimiçi)

<http://www.theguardian.com/world/2015/sep/22/eu-governments-divisive-quotas-deal-share-120000-refugees>, (Son Erişim Tarihi ve Saati: 28 Şubat 2016, 21:34).

Toğuşlu, Erkan, “Göç Dalgası, Avrupa Kimliği ve Değerler Krizi”, Zaman Yorum, 25 Şubat 2016, (Çevrimiçi) http://www.zaman.com.tr/yorum_goc-dalgasi-avrupali-kimligi-ve-degerler-krizi_2350903, (Son Erişim Tarihi ve Saati: 28 Şubat 2016, 12:53).

Werkhauser, Nina, “Hungary’s Orban Criticizes Merkel’s <Moral Imperialism>”, Deutsche Welle, 23 Eylül 2015, (Çevrimiçi) <http://www.dw.com/en/hungarys-orban-criticizes-merkels-moral-imperialism/a-18736240>, (Son Erişim Tarihi ve Saati: 29 Şubat 2016, 14:45).

Notlar

1. Nuray Mert’in vurguladığı gibi politik kavramlar, “Doğu”-“Batı” gibi kavramsallaştırmalar çerçevesinde sınıflandırılmamalıdır; kavramların özüne, başka bir deyişle, ilkelere doğrudan gönderme yapılmalıdır. (Mert, 2007)

Fakat bu tartışma, başka bir yazının konusudur ve bu yazıda, böyle bir tartışmaya girmek yerine Avrupa’ya atfedilen değerlerin özellikle 21. yüzyılda meydana gelen gelişmeler karşısında Avrupa’nın izlediği politikalar nedeniyle kaldığı ciddi sorgulamalar, bir Batı standardından bahsedilip bahsedilemeyeceği ve Batı’yı bir standartlar dünyası olarak göstermenin gerçekliği eleştirel bir şekilde konu edilecektir.